

1. Староста В.І. Розвиток комунікативних якостей у майбутніх учителів початкових класів / В.І.Староста, З.І.Лані // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітянських кадрів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2015 р.). – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 147-149. – ISBN 978-966-931-042-2.

**Староста В. І., Лані З. І.**

## **РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Об'єктивний за своєю суттю процес навчання і виховання у значній мірі опосередковується і детермінується особистістю педагога. Таким чином, особистісні та професійні якості вчителя, стиль його викладання, спілкування виявляють суттєвий вплив на учнів. Водночас різноманітні комунікації у процесі навчально-пізнавальної взаємодії мають також і зворотний вплив на самого вчителя, що вимагає від нього постійного самовдосконалення професійних якостей, серед яких важливе місце займають комунікативні якості.

Мета даного повідомлення – висвітлення стану та деяких аспектів розвитку комунікативних якостей у майбутніх учителів початкової школи.

Погоджуємось з трактуванням Т.Д.Щербан, що навчальне спілкування – особливий вид взаємин між людьми. Це двобічний процес, у якому здійснюється не лише передача учневі знань, а й розвиваються у нього прагнення і вміння самостійно, без вчителя набувати нових знань, досвіду. Навчальне спілкування – процес спільної роботи вчителя і учня, у якому ця форма взаємодії будується на активному зворотному зв'язку, який організує, регулює і збагачує кожного з учасників цього процесу [4, с. 294].

Специфіка процесу навчання в початковій школі полягає у визначальній ролі педагога, який є одночасно і вчителем-поліпредметником, вихователем, головним керівником і організатором навчального процесу. Отже, комунікативні якості і, як наслідок, стиль спілкування педагога можна розглядати як необхідний компонент освітнього середовища у початковій школі.

Для визначення рівня розвитку комунікативних якостей нами проведено анкетування студентів 3-5 курсів педагогічного факультету Мукачівського державного університету (спец. «початкова освіта»), а саме:

- “Загальний рівень комунікативності” (тест В.Ф.Ряховського) [3, с. 223];
- “Комунікативні та організаційні схильності” [2];
- “Педагогічна самооцінка готовності до самоосвітньої діяльності” (Блок “Комунікативні схильності”; самооцінка за 10-бальною шкалою: 1 бал – показник зовсім не виражений; 10 – виражений ідеально) [1, с. 56-58].

*Таблиця 1.*

*Результати діагностики (у %) загального рівня комунікативності*

Рівень комунікації	3 курс	4 курс	5 курс
Комуникабельність має хворобливий характер (надмірна балакучість)	0,0	0,0	0,0
Дуже високий рівень	2,7	3,5	5,4
Високий рівень	2,7	7,9	10,7

Нормальний рівень	21,6	42,9	29,1
Незначний рівень	59,5	37,1	45,2
Замкнуті	13,5	8,6	9,6
Некомунікабельні	0,0	0,0	0,0

Таблиця 2.

*Результати діагностики (у %) рівня комунікативних схильностей*

Рівень комунікації	3 курс	4 курс	5 курс
Дуже високий рівень	5,4	8,6	13,6
Високий рівень	5,4	17,1	16,2
Середній рівень	18,9	28,6	18,9
Нижче середнього	59,5	20,0	32,4
Низький рівень	10,8	25,7	18,9

Таблиця 3.

*Результати самооцінки (у %) рівня комунікативних схильностей*

Показники	3 курс	4 курс	5 курс	Сер.
Здатність акумулювати і використовувати досвід самоосвітньої діяльності колег	7,08	6,4	7,05	6,84
Здатність до співробітництва і взаємодопомоги у професійній педагогічній самоосвіті	7,87	7,89	6,97	7,58
Здатність організувати самоосвітню діяльність інших (насамперед, учнів, студентів)	7,66	7,0	6,97	7,21
Здатність відстоювати свою точку зору і переконувати інших у процесі дискусії	7,97	7,2	7,08	7,42
Здатність уникати конфліктів у процесі спільної діяльності	7,84	6,91	8,03	7,59
Здатність до педагогічного спілкування (культура мовлення, грамотність, виразність, такт, емоційність, лексичне багатство тощо)	8,0	7,31	7,81	7,71
Сер. значення	7,74	7,12	7,32	7,39

Отримані дані (табл. 1-3) свідчать, по-перше, комунікативні якості, як правило, в напрямку 3-4-5 курс покращуються; по-друге, виникає необхідність їх вдосконалення для значної частини студентів; по-третє, самооцінка третього курсу досить завищена. Для розвитку комунікативної компетенції майбутніх учителів на факультеті у процесі навчання широко використовуються проблемні ситуації, інформаційно-комунікаційні технології, евристичні бесіди, інтерактивні методи, майстер класи. Студенти мають можливість приймати участь у різного роду виховних заходах, тренінгах тощо.

### **Література**

1. Діагностика успішності учителя / Сост. Т.В.Морозова. – М. : Пед. поиск, 2001. – 160 с.
2. Пашукова Т.І. Практикум із загальної психології / Т.І.Пашукова, А.І.Допіра, Г.В.Дьяконов; за ред. Т.І.Пашукової. – 2-ге вид., стер.; – К. : Знання, 2006. – 203 с.

3. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. / за ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 397 с.

4. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування: Монографія / Тетяна Дмитрівна Щербан. – К.: Міленіум, 2004. – 346 с.